

LŐRINCZNÉ BENCZE EDIT

habilitált főiskolai tanár

dékán, Kodolányi János Egyetem Humántudományi Kar,
professor, dean, Kodolányi János University Faculty of Humanities,

ORCID: 0000-0003-1845-1582

e-mail: lbedit@kodolanyi.hu

A NEMZETKÖZI BÜNTETŐBÍRÁSKODÁS MARGÓJÁRA: VOLT JUGOSZLÁVIA NEMZETKÖZI BÜNTETŐTÖRVÉNYSZÉK

*ON THE MARGINS OF INTERNATIONAL CRIMINAL JUSTICE:
FORMER YUGOSLAVIA INTERNATIONAL CRIMINAL TRIBUNAL*

ABSTRACT

The tradition of international criminal tribunals started with the Nuremberg and Tokyo tribunals after the second world war and it was returned with the establishment of International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY). As a result of the bloody wars in the territory of the former Yugoslavia in the 1990s, the Security Council of the United Nations in 1993 decided to establish the ICTY as an ad hoc tribunal,

I hypothesise that the procedures and judgments it developed have had a significant impact on international justice and the workings of the later international courts, including the International Criminal Court (ICC). The study of the ICTY is important not only from a legal point of view, but also from a social and political one, as its decisions have influenced the reconciliation processes in the successor states of the former Yugoslavia. However, the effectiveness and efficiency of the Tribunal has been the subject of much debate, and it is worth analysing its functioning. The paper is to highlight the features of the ICTY during its mandate from 1993 to 2017, and this examination of the ICTY provides an opportunity to understand the potential and limitations of international justice. For the realization of this research are used qualitative methods, based on the bibliography that is related with international criminal law.

Keyword: Yugoslavia, crimes against humanity, international law, ICTY, justice, trials

Kulcsszavak: Jugoszlávia, emberiség elleni bűncselekmények, nemzetközi jog, ICTY, igazságszolgáltatás, bírósági tárgyalások

1. Bevezetés

A nemzetközi jog alapvetően az államok jogait és kötelességeit szabályozza, míg a büntetőjog paradigmátikusan az egyéneknek címzett tilalmakkal foglalkozik, amelyek megsértését az állam büntetőjogi szankciókkal sújtja. Ebből az alapvetésből kiindulva a nemzetközi büntetőjog e két jogi diszciplína fúzióját jelenti, mivel a nemzetközi büntetőjog olyan bűncselekményekre összpontosít, amelyek az emberi jogok durva és szisztematikus megsértését jelentik.¹

A tanulmány középpontjában a nemzetközi büntetőbíróóságok, mint modern jogi jelenségek vizsgálata áll, amelyek közvetlen joghatóságot gyakorolnak meghatározott bűncselekményekkel vádolt személyek felett. Ez a joggyakorlat a második világháború után vette kezdetét a nürnbergi és tokiói törvényszékekkel, majd a rendszerváltás után a délszláv háború kapcsán létrehozott volt Jugoszláviával foglalkozó Nemzetközi Büntetőtörvényszékekkel (International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia – ICTY) és ruandai testvérbíróóságával (the International Criminal Tribunal for Rwanda – ICTR) folytatódott.

Hamarosan az ad hoc intézkedésként indult folyamat globális paradigmává vált, hiszen az ICTY létrehozása óta nemzetközi bíróságokat hoztak létre Sierra Leonában, Kambodzsában, Kelet-Timorban az ott elkövetett átfogó atrocitások vizsgálatára, és jelenleg Hágában működik egy állandó Nemzetközi Büntetőbíróóság.

A dolgozat fő célja, hogy az ICTY működésén keresztül rávilágítson a büntetőbíráskodás sajátosságaira, korlátaira és eredményességére, különösen arra az ICTY által a nemzetközi humanitáriusjog területén létrehozott gazdag joggyakorlatra, amely ma már a nemzeti és más nemzetközi bíróságok munkáját is meghatározza.

2. Az ICTY előzményei és létrejötte

A meghatározott bűncselekményekkel vádolt személyek felett közvetlen joghatóságot gyakorló nemzetközi bíróságok kialakítása modern jelenség. A második világháborúban aratott győzelmüket követően a szövetséges hatalmak 1945. augusztus 8-án aláírták a háborús bűnösök üldözéséről és megbüntetéséről szóló ún. londoni megállapodást, melynek értelmében Nürnbergben és Tokióban létrehozták a Nemzetközi Katonai Törvényszékeket, hogy ítélkezzenek a német és a japán haderők háborús bűnösei felett. A Nürnbergi Nemzetközi Katonai Törvényszék, melynek mandátuma 1945. november 20-tól 1946. október 1-jéig tartott, az első nemzetközi büntetőbíróóság, amely a nemzetközi büntetőjog valódi kiindulópontját jelzi.

Az 1990-es évek elejéig valószínűtlennek tűnt, hogy a Nürnbergi és Tokiói Nemzetközi Katonai Törvényszékek utódai ismét a nemzetközi jog napirendjére kerüljenek, azonban az 1990-es évek két konfliktusára – a délszláv háborúkra és az 1994-es ruandai népirtásra – adott válaszként az Egyesült Nemzetek Szervezete újjáélesztette a nemzetközi büntetőtörvényszékek gondolatát.²

Az ENSZ Biztonsági Tanácsa az ENSZ Alapokmányának VII. fejezetére hivatkozva a BT 827. számú határozatával 1993. május 25-én létrehozta a hágai székhelyű Nemzetközi Törvényszéket.³

Jogilag a VII. fejezetre való hivatkozás különösen fontos, mivel a törvényszék hatásköre az Alapokmány azon átfogó felhatalmazásából ered, amelyet a Biztonsági Tanács számára biztosít a nemzetközi békével és biztonsággal kapcsolatos ügyek kezelésére. Ennek következtében a nemzetközi jog értelmében a törvényszék határozatai – elméletben – kötelező érvényűek az ENSZ tagállamai számára, akiknek kötelességük maradéktalanul együttműködni a Nemzetközi Törvényszékkel.⁴

Mivel nem egy nemzetközi szerződés vagy egyezmény, hanem a Biztonsági Tanács állította fel úgynevezett ad hoc jelleggel, így az érintett államok, de különösen Szerbia részéről jelentős elutasítással találkozhatunk. A Törvényszék az egykori Jugoszlávia területén zajló háborúk során 1991. január 1-e óta végrehajtott a humanitárius nemzetközi jogot súlyosan sértő háborús bűncselekedetek elkövetőinek felelősségre vonására jött létre, s bár jelentős eltérésekkel, mégis Nürnberg óta az első ilyen nemzetközi fórum.

A Hágai Nemzetközi Törvényszék ellentétben a nürnbergi katonai bírósággal, polgári testületként tevékenykedhetett, mely kizárólag személyeket vonhatott felelősségre, intézményeket és kormányokat nem.⁵ A testület által kiszabható legsúlyosabb büntetés az életfogytiglani szabadságvesztés, tehát nem róhatott ki halálbüntetést, de az ítélet ellen fellebbezni lehetett. Hágában az in absentia eljárás tilalma alapján csak a vádlott jelenlétében lehetett felelősségét megállapítani.

1. sz. táblázat: A nürnbergi Nemzetközi Katonai Törvényszék és az ICTY főbb jellemzőinek összehasonlítása

ICTY	Nürnberg
polgári testület	katonai bíróság
nemzetközi közösség jár el	győztesek igazságszolgáltatása
humanitárius nemzetközi jog megsértése ellen lép fel	az agresszív háborút bünteti
szűkös eszköztár a felderítésre	jelentős eszköztár
nincs közvetlen kontroll az érintett államok felett, autonómia és az államok együttműködése	közvetlen kontroll, megszállás,
folyamatban lévő konfliktusban, majd labilis békeidőszakban működik	befejezett konfliktus után jött létre
nem szabhat ki halálbüntetést	halálbüntetés
egyéni felelősség	kollektív felelősség is
in absentia eljárás tilalma	a vádlott felelőssége távollétében is megállapítható
fellebbezésre és felülvizsgálatra van lehetőség	nem lehet fellebbezni

Forrás: Saját szerkesztés

3. Az ICTY működésének alapelvei

Az ICTY időbeli és térbeli korlátokkal rendelkező eseti törvényszék volt. Az időbeli joghatóság alapján az 1991-ben bekövetkezett első szerb-horvát konfliktus jelentette a kiindulópontot, tehát a testület visszamenőleg is megállapíthatott háborús bűncselekményeket.⁶ Az ideiglenesség másik aspektusa, hogy mandátuma az ENSZ BT-vel egyeztetett határidőig volt érvényes, és az eredeti tervek szerint mindaddig tevékenykedett volna, amíg minden vádlott fölött meg nem születik az ítélet.

A befejezésre vonatkozó időkorlátokat a Befejezési Stratégia (Completion Strategy) tartalmazta, s ez 2004-re határozta meg a vádiratok leadásának határidejét, melyet az ICTY Ügyészsége teljesített is – ez volt az egyetlen olyan határidő, melyet sikerült betartani. A munka befejezését először 2008-ra, majd 2010-re datálták, de hamarosan kiderült, hogy ezen határidőket szinte lehetetlen volt teljesíteni, mert még az ezredforduló után is számos olyan magas politikai- és katonai beosztású vezető volt szökésben, akikre a vádiratot már felépítették. Ezen személyek épp a háború kulcsfigurái voltak, például Gotovina, Šešelj, Karadžić, Hadžić és Mladić, s felelősségre vonásuk nélkül az ICTY nem tudta volna beteljesíteni saját küldetését. Az ICTY létrejötte és működése a Nyugat-Balkánt érintő nemzetközi válságkezelési stratégia részeként funkcionált, ugyanis a béke- és a biztonság megteremtését szolgálta a régióban azáltal, hogy igazságot szolgáltatott az áldozatoknak és elítélte a háborús bűnösöket, mely aligha történt volna meg a fent említett vezetők elszámoltatása nélkül.⁷

Miután a bűnösök kézrekerítése és a tárgyalások is a vártnál hosszabbra sikeredtek, a többször megváltoztatott utolsó határidő végül 2013 lett. A fennmaradó ügyeket az ENSZ BT 2010. december 22-i 1966 sz. határozatával⁸ létrehozott Nemzetközi törvényszéki mechanizmus (International Residual Mechanism for Criminal Tribunals) az IRMCT, röviden csak Mechanizmus vette át. Az átállási időszak, az ICTY-hoz tartozó összes dokumentum és adminisztrációs feladatok átruházása azonban még négy évig tartott, míg végül a Törvényszék 2017. december 31-én, 24 év után – a záró ceremóniára december 27-én Hágában került sor – hivatalosan is bezárta kapuit.⁹ Igaz, ez csak szimbolikus leállás volt, hiszen a Mechanizmus fennmaradó délszláv pereit továbbra is Hágában intézik, ráadásul ugyanazon a helyszínen, majdhogynem ugyanazon felállásban és személynél.¹⁰

Az ICTY térbeli joghatósága azt jelentette, hogy működése csak az egykori Jugoszlávia területére, a JSZSZK szétesésekor függetlenné vált országokra, elsősorban a Horvátországban és Bosznia-Hercegovinában kirobbant polgárháborúk következtében elkövetett, a nemzetközi humanitárius jogokat megsértő háborús bűntettekre terjedt ki.¹¹

A testület működésének jogi hátterét a genfi jog (humanitárius nemzetközi jog, az 1864, 1906, 1929 és 1949. évi genfi egyezmények alapján), a hágai jog (a háború

megvívásának szabályai az 1899-es és 1907-es hágai egyezmények alapján), az 1948. évi genocídium egyezmény (népirtás büntetének megelőzése és megbüntetése), valamint a nürnbergi gyakorlat alapozta meg, melyet a nürnbergi Nemzetközi Katonai Törvényszék alkalmazott először az emberiség elleni bűncselekmények kapcsán. Az ICTY alapokmányának 2-5 cikke alapján négy csoportra lehet osztani azon bűncselekményeket, melyekben a testület jogosult eljárni, így felléphetett a (1) Genfi Egyezményeket súlyosan megsértő személyekkel szemben, a (2) háború jogát és szokásait megsértő egyének ellen, a (3) népirtást, illetve az (4) emberiség elleni bűncselekményeket elkövetők ellen.¹² Az ICTY Statútumának 5. cikke értelmében „A Nemzetközi Törvényszék jogosult arra, hogy eljárást folytasson olyan személyek ellen, akik felelősek a következő, nemzetközi vagy belső, fegyveres konfliktus során elkövetett, a polgári lakosság ellen irányuló bűncselekményekért: a) emberölés, b) kiirtás, c) leigázás, d) kitoloncolás, e) bebörtönzés, f) kínzás, g) nemi erőszak, h) politikai, faji, vallási alapon való üldözés, i) egyéb embertelen cselekmények.”¹³

Az egyetemes joghatóság elve alapján az elkövetők bármely ország bírósága előtt felelősségre vonhatók, függetlenül attól, hogy hol követték el ezeket a bűncselekményeket, illetve, hogy az elkövetők vagy az áldozatok milyen nemzetiségűek voltak. A Törvényszék által alkalmazott eljárási szabályok, bár találhatunk bennük elemeket a kontinentális eljárásból is, elsősorban az angolszász esetjogra épültek.¹⁴

Az Alapokmány 7(1) cikkelye alapján nem csak a bűncselekményeket elkövetők vonhatók felelősségre, hanem azon személy is, aki megtervezte, előkészítette, megparancsolta, aki a büntettek megtervezéséhez, előkészítéséhez és végrehajtásához segítséget nyújtott, vagy azok elkövetésére mást felbujtott. Az érintettség mértékével a dokumentum nem foglalkozik.¹⁵

A Nemzetközi Törvényszék az államok együttműködésére építve végezte munkáját (Statútum 29. cikk), az alapokmány szerint az államok kötelesek együttműködni a testülettel, teljesíteniük kell a személyek felkutatására, letartóztatására és átadására, a tanúk kihallgatására, okiratok átadására vonatkozó kérelmeket.¹⁶ Mindezt a Daytoni Szerződés is megerősítette, s az egyezményt aláíró államok és államfők erre kötelezettséget vállaltak, habár a helyzet paradoxonja, hogy aláírók mindegyike érintetté vált az emberiség elleni büntettek elkövetésében. Így nem meglepő, hogy az együttműködés nem volt mindig zökkenőmentes, gyakran valamilyen ürüggyel megtagadták a kiadatást, rejtegették a bűnösöket, hátráltatták az ICTY munkáját. A Törvényszék ilyen esetben azon kívül, hogy értesítette a BT-t az esetről, egyéb kényszerítő eszközök alkalmazásával lépett fel a tagállamokkal szemben. Tekintettel arra, hogy az egykori Jugoszláviát elhagyó államok mindegyike számára az uniós tagság elérése szerepel egyik legfőbb külpolitikai prioritásként, így a Törvényszékkel való együttműködés nem megfelelő volta számos esetben a csatlakozás késleltetését idézte elő.

4. Az ICTY öröksége, hatása a nemzetközi jogra

A nemzetközi jogászok már régóta elismerik az ICTY gazdag hozzájárulását a nemzetközi humanitárius joghoz. Az ICTY ítéletei megerősítették a szerződésekben, például a fegyveres konfliktusokról szóló 1949-es genfi egyezményekben és az 1948-as népirtási egyezményben meghatározott minimumszabályokat.

Bár az ICTY számos nehézséggel küzdött működése során, vitathatatlan, hogy hosszú távon nagy hatással volt a nemzetközi jog fejlődésére és a háborús bűncselekmények üldözésére. A törvényszék az első olyan nemzetközi bűnüldöző szerv lett, amely valós időben reagált a tömeges bűncselekményekre. Az ICTY munkája közvetlenül hozzájárult a Nemzetközi Büntetőbíróság (ICC) 2002-es létrehozásához, amely állandó jelleggel működik, és nemzetközi joghatósággal rendelkezik a háborús bűncselekmények, az emberiség elleni bűncselekmények és a népirtás felelőseinek felelősségre vonásában. Az ICTY által kidolgozott jogi normák és eljárási mechanizmusok alapjául szolgáltak az ICC eljárásainak, emellett együttműködött a boszniai, szerb és horvát bíróságokkal, segítve őket a jogi eljárások hatékonyabb lebonyolításában.

Az ICTY tevékenysége azonban nem csupán jogi szempontból volt meghatározó, hanem az érintett államok európai integrációs folyamatát is jelentősen befolyásolta.¹⁷ Az Európai Unió következetesen a jogállamiság és az átmeneti igazságszolgáltatás előmozdítását tekintette a csatlakozási tárgyalások egyik kulcsfontosságú feltételének. Ennek részeként a volt Jugoszlávia utódállamainak együtt kellett működniük az ICTY-vel, át kellett adniuk a háborús bűnösöket, és biztosítaniuk kellett az ítéletek végrehajtását. Az együttműködés hiánya több esetben akadályozta az uniós csatlakozási folyamatot.

Az ICTY teljesítménye túlszárnyalta létrehozói legmerészebb reményeit, ugyanakkor több fontos szempontból nem sikerült érdemi változást elérnie a térségben. Elsősorban tervezési hibák, kisebb részben pedig a végrehajtás hiányosságai miatt a törvényszék hosszú távú hatása a térség igazságszolgáltatási rendszereire minimális maradt.¹⁸ Jelentősége abban rejlik, hogy működése hozzájárult a történelmi igazság feltárásához, a bűncselekmények dokumentálásához, valamint az elkövetők elszámoltatásához, ami különösen fontos volt az áldozatok számára.¹⁹ Az ítéletek révén számos politikai és katonai vezetőt, köztük Slobodan Miloševićet, Radovan Karadžićot és Ratko Mladićot felelősségre vontak, és ez a nemzetközi közösség szemszögéből az igazságszolgáltatás diadalának számított. A Törvényszék munkája hozzájárult ahhoz, hogy a háborús bűncselekmények és a népirtás felelősségre vonása állandó eleme legyen a nemzetközi diplomáciának.

Ugyanakkor a Törvényszék megítélése a volt Jugoszlávia utódállamaiban rendkívül megosztó maradt. Szerbiában sokan politikai eszközként értelmezték az ICTY tevékenységét, úgy vélték, hogy az ICTY aránytalanul nagy mértékben a szerb vezetőket sújtotta. Mindemellett a horvát és bosnyák közösségek részéről is érték kritikák az intézményt, amikor saját nemzetiségükhöz tartozó elkövetőket

ítéltek el. Koszovóban az albánok többsége a szerb háborús bűnök feltárásában igazságos eszközként tekintett a törvényszékre, noha az albán vezetők felelősségre vonása ellenérzéseket váltott ki.

A háborús bűnösök megítélése a mai napig ellentmondásos: egyes országokban hősként tisztelik, míg máshol háborús bűnösökként tartják számon őket. Az ICTY működésének hosszú távú hatása vegyes eredményeket mutat. Az ítéletek történelmi és jogi szempontból jelentősek voltak, azonban a régió etnikai feszültségeit nem tudták teljes mértékben feloldani. A helyi bíróságok csak korlátozott mértékben vették át a nemzetközi igazságszolgáltatás mintáját, és a társadalmi megbékélés folyamata továbbra is lassú és nehézkes. Noha az ICTY 2017-ben befejezte működését, az általa meghozott döntések változatlanul befolyásolják a térség politikai diskurzusát és nemzeti identitását. Mindazonáltal az ICTY példát mutatott arra, hogy a nemzetközi közösség nem maradhat tétlen a tömeges emberi jogsértések esetén.

Összességében elmondható, hogy az ICTY hírnevet szerzett jelentős eredményeivel. Joghatósággal rendelkezett az emberiség és a népiirtás elleni bűncselekmények, a népiirtás, a genfi egyezmények súlyos megsértése tekintetében, valamint a háborús törvények és szokások megsértése terén. Az ICTY 161 személy ellen emelt vádat, elsősorban a háborúban fő szerepet játszókat ellen, és kulcsszerepet játszott a nemzetközi büntetőjog alakításában. Ezen túlmenően precedenst jelentett más nemzetközi bíróságok – például a ruandai és a Sierra Leone-i bíróságok – létrehozásában, ezáltal jelentősen előmozdította az átmeneti igazságszolgáltatást, javítva a nemzetközi büntetőjogi joggyakorlatot, és alakítva a konfliktus utáni újjáépítési stratégiákat.

JEGYZETEK / NOTES

- 1 Bantekas, Ilias – Nash, Susan (2009): *International Criminal Law*. Routledge, London. 1. old. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203867921>
- 2 Bantekas, – Nash (2009) 495–512. old.
- 3 UN Security Council (1993): Security Council Resolution 827 (1993) of 25 May 1993 [on the Statute of the International Tribunal for the former Yugoslavia] Forrás: http://www.icls.de/dokumente/icty_statut.pdf
- 4 Tolbert, David (2002): *The ICTY: Unforeseen Successes and Foreseeable Shortcomings*. In *The Fletcher Forum of World Affairs*, Vol. 26, No.2, Summer/Fall 2002. 9. old.
- 5 UN (1993) 3. old.
- 6 UN Security Council (1993) 3. old.
- 7 Spalińska, Magdalena (2014): *20 Years of the ICTY Anniversary events and Legacy Conference proceedings – A publication of the ICTY Outreach Programme*. 26. Forrás: http://www.icty.org/x/file/Press/Events/2013/20_Years_of_the_ICTY_en.pdf
- 8 UN Security Council (2010): Security Council resolution 1966 (2010) [on the establishment of the International Residual Mechanism for Criminal Tribunals with two branches] 22 December 2010. S/RES/1966(2010) Forrás: <https://www.refworld.org/docid/4d270e432.html>
- 9 UN (2017): *ICTY marks official closure with moving Ceremony in The Hague*. Forrás: <http://www.icty.org/en/press/icty-marks-official-closure-with-moving-ceremony-in-the-hague>
- 10 Pittmann, Thomas Wayde (2011): *The Road to the Establishment of the International Residual Mechanism for Criminal Tribunals: From Completion to Continuation*. *Journal of International Criminal Justice*. Vol. 9. Issue 4. September 2011. 797–817. 797. old.
- 11 UN (1993) 3. old.
- 12 UN (1993) 1–2. old.
- 13 UN (1993) 2. old.
- 14 Blahó András – Prandler Árpád (szerk.) (2016): *Nemzetközi szervezetek és intézmények*. Akadémiai Kiadó. Budapest. *Nemzetközi szervezetek és intézmények – Blahó András, Prandler Árpád (szerk.) – MeRSZ*
- 15 UN (1993) 2. old.
- 16 UN (1993) 10. old.
- 17 Lőrinczné Bencze Edit (2015): *Some Lectures of the Enlargement of the European Union*. In *Central European Political Science Review*. Vol. 56. No. 59. Spring 2015. 9–35. old.
- 18 Tolbert (2002) 8–9. old.
- 19 Kirs Eszter (2018): *Tettesek és Bűnrészesek a délszláv háborúban – Gotovina, Perišić, Šešelj és Orić felmentésének nemzetközi büntetőjogi háttere*. L'Harmattan Kiadó. Budapest. 110–113. old.

FELHASZNÁLT IRODALOM / REFERENCES

- Bantekas, Ilias – Nash, Susan (2009):** International Criminal Law. Routledge. London.
DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203867921>
- Blahó András – Prandler Árpád szerk. (2016):** Nemzetközi szervezetek és intézmények. Budapest, Akadémiai Kiadó. Nemzetközi szervezetek és intézmények – Blahó András, Prandler Árpád (szerk.) – MeRSZ
- Kirs Eszter (2018):** Tettesek és Bűnrészesek a délszláv háborúban – Gotovina, Perišić, Šešelj és Orić felmentésének nemzetközi büntetőjogi háttere. L'Harmattan Kiadó. Budapest.
- Lőrinczné Bencze Edit (2015):** Some Lectures of the Enlargement of the European Union. In Central European Political Science Review. Vol. 56. No. 59. Spring 2015. 9–35. old.
- Pittmann, Thomas Wayde (2011):** The Road to the Establishment of the International Residual Mechanism for Criminal Tribunals: From Completion to Continuation. Journal of International Criminal Justice. Vol. 9. Issue 4. September 2011. 797–817. old.
- Spalińska, Magdalena (2014):** 20 Years of the ICTY Anniversary events and Legacy Conference proceedings – A publication of the ICTY Outreach Programme. 26. Forrás: http://www.icty.org/x/file/Press/Events/2013/20_Years_of_the ICTY_en.pdf
- Tolbert, David (2002):** The ICTY: Unforeseen Successes and Foreseeable Shortcomings. In The Fletcher Forum of World Affairs, Vol.26, No.2, Summer/Fall 2002.
- UN Security Council (1993):** Security Council Resolution 827 (1993) of 25 May 1993[on the Statute of the International Tribunal for the former Yugoslavia] Forrás: http://www.icls.de/dokumente/icty_statut.pdf
- UN Security Council (2010):** Security Council resolution 1966 (2010) [on the establishment of the International Residual Mechanism for Criminal Tribunals with two branches] 22 December 2010. S/RES/1966(2010) Forrás: <https://www.refworld.org/docid/4d270e432.html>
- UN (2017):** ICTY marks official closure with moving Ceremony in The Hague. Forrás: <http://www.icty.org/en/press/icty-marks-official-closure-with-moving-ceremony-in-the-hague>